

Література:

1. Івашкевич Е., Співак В. Інтелект, соціальний та емоційний інтелект: співвіднесення понять у сучасній психології. Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології». 2023. № 61. С. 9–29. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2023-61.9-29>

2. Каплуненко Я. Ю. Особистісні чинники розвитку соціального інтелекту у фахівців соціономічних професій : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Інстит. психол. імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2016. 262 с.

3. Кременчуцька М. К., Каменська Н. Л. Рівень соціального інтелекту як прогностична компонента професійної успішності студентів. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Сер. : Психологія.* 2016. Том 21. Випуск 1 (39). С. 98–107.

4. Матеюк О., Суходоля Ю. Соціальний інтелект: психологічний феномен та теоретична проблема. *Вісник Львівського університету. Серія : Психологічні науки.* 2021. Випуск 11. С. 113–123. <https://doi.org/10.30970/PS.2021.11.15>.

5. Яновська Т. Соціальний інтелект у структурі професійно важливих якостей психолога. *Психологія та особистість.* 2022. (2), 153–168. <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2022.2.265494>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-619-8-46>

РОЛЬ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ У ФОРМУВАННІ SOFT- ТА МЕТА-SKILLS МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Лавринович Олена Анатоліївна

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та педагогіки,
Національний транспортний університет
м. Київ, Україна*

На сучасному етапі технологічного розвитку кар'єрний успіх та самореалізація майбутніх фахівців визначається не лише володінням сумою знань, а вмінням мобілізувати внутрішні ресурси в непередбачуваних обставинах. Масштабна автоматизація, яка поступово витісняє алгоритмізовані функції, актуалізує потребу в фахівцях, спроможних виявляти відповідальну суб'єктність там,

де формальні процедури виявляються безсилями. Відповідно до концепції OECD Learning Compass 2030 [8] запорукою життєвого успіху особистості є синергія гнучких навичок (soft skills) та метанавичок (meta skills). Таке поєднання зумовлює усвідомлену адаптацію стратегій діяльності, що підтримує фахівця в умовах технологічних змін. Водночас психологічним фундаментом ефективної реалізації цього комплексу є толерантність до невизначеності, яка забезпечує емоційну стабільність і продуктивність діяльності в нестандартних та мінливих ситуаціях.

Метою дослідження є теоретико-методологічний аналіз толерантності до невизначеності як психологічного та освітнього феномена, що виступає чинником розвитку гнучких і метанавичок у здобувачів вищої освіти в сучасних умовах.

Освітня практика демонструє різний рівень готовності студентів до взаємодії з невизначеністю: для одних вона є джерелом стресу, тоді як для інших – стимулом до прояву ініціативи, лідерства, креативності та емпатії. Така диференціація зумовлена як мінливістю зовнішніх обставин, що висувають нові вимоги до адаптації, так і специфікою індивідуальних реакцій на складні ситуації. Це зумовлює необхідність розгляду толерантності до невизначеності як базової психологічної характеристики, що дозволяє особистості зберігати цілісність та дієвість у динамічному середовищі.

У західній науковій традиції толерантність до невизначеності найчастіше трактують як рису особистості. У ранніх дослідженнях її визначали як емоційно-перцептивну змінну. Зокрема, Ельза Френкель-Брюнsvік розглядала толерантність як здатність особистості зберігати когнітивну та емоційну стійкість у ситуаціях, що потребують відтермінування остаточних висновків [5]. Інтолерантність (нетерпимість) до неоднозначності дослідниця інтерпретувала як тенденцію до швидкого структурування навколишнього світу за допомогою чорно-білих категорій, що є засобом уникнення тривоги, викликаної невизначеністю [5, с. 115]. До основних характеристик таких ситуацій відносять новизну, складність і нерозв'язність [4]. Надалі межі концепту були розширені: толерантність до невизначеності почали трактувати як базову рису особистості, особливість перцептивних процесів, систему установок або ситуативно зумовлену позицію. Узагальнюючи дослідження з даної тематики можна визначити, що вона проявляється через гнучкість, відкритість до нового досвіду, упевненість та активність у різних типах ситуацій. Особи з високим рівнем толерантності до невизначеності орієнтовані на зміни, здатні працювати зі складними завданнями, приймати нестандартні рішення та виходити за межі усталених обмежень.

Сучасний розвиток психологічної думки дозволяє доповнити розуміння толерантності до невизначеності, змінюючи акцент із «статичної риси» на «динамічну здатність». У межах компонентного підходу вона операціоналізується як змога комфортно переживати невизначеність і приймати процесуальність змін. Інтегративна модель розглядає її як цілісну систему когнітивних, емоційних і поведінкових реакцій, що виникають у відповідь на усвідомлення браку знання. Важливим етапом стало обґрунтування толерантності до невизначеності як динамічного ресурсу, що забезпечує підтримання суб'єктивного благополуччя молоді в умовах соціальної нестабільності [2, с. 11–18]. Такий теоретичний вектор акцентує на активній ролі особистості: здобувач освіти не лише реагує на невизначеність, а й свідомо регулює власну діяльність.

Майбутні фахівці, яким притаманна відкритість до нового, на основі індивідуального досвіду визначають план дій, формують бачення цілей і способів їх досягнення. Вони постійно співвідносять власну діяльність із поставленими навчальними цілями та, у разі неефективності обраного підходу, коригують його. Свідома саморегуляція забезпечує розвиток усього комплексу гнучких та метанавичок, зокрема адаптивності та гнучкості, що становлять основу професійної спроможності в сучасному світі [3, с. 146]. У сучасних профілях компетентностей саме адаптивність, стійкість та гнучкість визначають потенціал і є найбільш затребуваними на ринку праці [6]. Таким чином, здобувачі освіти здійснюють саморегуляцію процесу формування знань через рефлексію, що сприяє збагаченню пізнавального досвіду та розвитку пізнавальної ініціативи. Із зростанням складності завдань ускладнюється й комплекс стратегій, необхідних для їх успішного виконання.

Водночас для осіб з низьким рівнем толерантності до невизначеності (інтолерантних) характерні відсторонення від неоднозначних ситуацій, ментальна ригідність і спрощене сприйняття дійсності, що виступає бар'єром для професійної стійкості. Як правило, індивіди з такими характеристиками уникають ситуацій невизначеності, оскільки брак інформації ускладнює оцінювання ризиків і прийняття рішень. Подібні обставини сприймаються ними як загроза та джерело дискомфорту, що зумовлює типові реакції: стрес, уникнення, прокрастинацію або психологічне витіснення. Інтollerантність до невизначеності також пов'язують з упередженнями та когнітивною ригідністю, що проявляється у схильності до однозначного трактування явищ і формуванні жорстких когнітивних схем. Представники цієї групи прагнуть максимальної визначеності та впорядкованості, надають перевагу жорстким алгоритмам і демонструють труднощі

у зміні поглядів і стратегій. У межах освітнього процесу здобувачі з подібним когнітивним стилем комфортніше почуваються при виконанні типових завдань із чіткими інструкціями, які передбачають використання стратегій запам'ятовування та механічного повторення матеріалу.

Особливої ваги толерантність до невизначеності набуває в умовах сучасної суспільної нестабільності. Як зазначають дослідники, в ситуаціях загрози національній безпеці вона виступає чинником активізації соціальної взаємодії та посилення згуртованості [1, с. 1383]. Емпіричні дані свідчать, що особи з високим рівнем толерантності до невизначеності схильні сприймати себе як суб'єктів власної діяльності, оптимістично оцінювати результати своїх дій та проявляти емпатію у міжособистісних стосунках. На противагу цьому, низький рівень готовності до невідомого може підвищувати вразливість особистості до маніпулятивного впливу та страху, що, своєю чергою, призводить до соціальної пасивності чи уникнення взаємодії [1; 2]. Таким чином, розвинена толерантність до невизначеності трансформує непередбачуваність із джерела потенційної загрози на конструктивний ресурс для розвитку, соціальної комунікації та професійної співпраці.

Осмислення толерантності до невизначеності як динамічної здатності відкриває можливості її цілеспрямованого формування в освітньому процесі. У цьому контексті доцільним є впровадження дидактичних технологій, що базуються на принципах непередбачуваності. Зокрема, створення ситуацій інформаційного дефіциту та цифрові симуляції сприяють активізації адаптивних механізмів особистості, використання гейміфікованих сценаріїв дозволяє зняти страх помилки, а налагодження рефлексивного зворотного зв'язку дозволяє розглядати помилки не як поразку, а як цінне джерело інформації. Застосування визначених дидактичних інструментів сприяє розвитку здатності діяти в умовах ризику, оцінювати власні стратегії та трансформувати невизначеність у ресурс професійного зростання.

Отже, можна висновити, що толерантність до невизначеності постає засадничим когнітивно-емоційним ресурсом, який забезпечує ефективне функціонування комплексу гнучких та метанавичок. У нинішніх умовах перманентної соціально-економічної нестабільності та стрімких технологічних змін він сприяє формуванню активної суб'єктної позиції, професійному та особистісному зростанню, рефлексивності та готовності до розв'язання нестандартних завдань, ефективній соціальній взаємодії.

Література:

1. Коробка І. М. Ставлення до невизначеності як чинник активізації соціальної взаємодії. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*. 2025. № 6 (52). С. 1377–1385. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6\(52\)-1375-1386](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6(52)-1375-1386).
2. Коробка І. М. Толерантність до невизначеності як ресурс підтримання суб'єктивного благополуччя молоді : монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Київ : Талком, 2026. 158 с. URL: https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2026/03/korobka_monograf.pdf
3. Середіна І. Soft skills як визначальна складова якісної фахової підготовки майбутніх бакалаврів з економіки підприємства. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 69, т. 2. С. 144–148. URL: https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/69/part_2/32.pdf
4. Budner S. Intolerance of ambiguity as a personality variable. *Journal of Personality*. 1962. 30 (1). P. 29–50. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-6494.1962.tb02303.x>
5. Frenkel-Brunswik E. Intolerance of Ambiguity as an Emotional and Perceptual Personality Variable. *Journal of Personality*. 1949. Vol. 18. No. 1. P. 108–143. URL: <https://ru.scribd.com/document/797316645/Frenkel-Brunswik-1949-Intolerance-of-Ambiguity-as-an-Emotional-and-Perce>
6. The Future of Jobs Report 2025: Insight Report / *World Economic Forum*. Geneva : WEF, 2025. January. URL: <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2025/digest/>
7. OECD Future of Education and Skills 2030. OECD Learning Compass 2030: A Series of Concept Notes. *OECD*, 2019. 146 p. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/projects/edu/education-2040/1-1-learning-compass/OECD_Learning_Compass_2030_Concept_Note_Series.pdf